

hand kwamen, gelijk alweer bij de heerlijkheid Bergen.

Encyclopedische – en vrij ongelijkmatige – bewerking van de destijds algemeen bekende gegevens: dat is ongeveer het kenmerk van den inhoud dezer typografisch zoo wèlverzorgde bladzijden.

Het gemis aan critiek bij de compilatie is in de kaarten nog hinderlijker dan in den tekst. Wie erop let, ontdekt bijvoorbeeld al heel spoedig gevallen, waar de geodetische bepaling van éézelfde punt op twee kaarten onderling verschilt, en niet zoo weinig. Blaeu's karteeringen van aaneengrenzende landstreken blijken, op dezelfde schaal herleid, veelal niet aaneen te sluiten. Men ziet dit verschijnsel al bij oppervlakkige vergelijking van de kaarten der Nederlandsche gewesten. Heel sterk is het bij de Overijselsch-Drentsche grens; het verschil tusschen de kaart van Ten Have en die van Pijnacker is daarin bepaald stuitend. Wie er de hedendaagsche kaart naast legt, ziet terstond, dat het gelijk in alle opzichten bij Ten Have is. Deze heeft blijkbaar de plaatsen van alle torens, kasteelen en andere voorname punten zijner provincie door hoekmeting bepaald en daartusschen het verloop der wateren, wegen, grenslijnen en terreinveranderingen met zorg geteekend; Pijnackers kaart van Drente is slechts een vlotte, oppervlakkige schets, waarvan de hoofdlijnen aan oudere kaarten zijn ontleend en waarin van eigen plaatsbepalingen geen sprake is.

Het is nu duidelijk, hoe het komt, dat de verzamelkaarten in Blaeu's atlas doorgaans aan véél oudere voorbeelden zijn ontleend; duidelijk ook, dat zijn werk geen groote blijvende waarde kon hebben. Het is een oncritische compilatie, een bundel zonder innerlijke eenheid, die zich tegenover de producten van de systematische kartografen der komende Fransche school niet kon handhaven. Door den prijs was Blaeu's Groote Atlas al van den aanvang af een werk voor weinigen geweest; nu het in wetenschappelijk opzicht al zoo spoedig achterhaald en verouderd was, werd het een werk voor bibliophielen, niet meer voor geografen.

Men begrijpt dan ook, dat de historici der kartografie niet veel goeds hebben te zeggen over Blaeu's Atlas, en in het algemeen over de Hollandsche atlassen van de 17e eeuw. Sommigen hebben zelfs in hun ijver deze geheele Hollandsche kartografische school als onzelfstandig en voor de wetenschap zonder belang gedoodverfd. Dat is nu óók weer overdreven. Het eigene en kranige werk der detailkaarten op groote schaal, waarin het 17e-eeuwsche Holland zoo vruchtbaar was, komt in de verzamelatlassen niet tot zijn recht. De groote wandkaarten der Hollandsche waterschappen, prachtstukken als b.v. de kaart van de Beemster door Van Berckenrode, waren voor gebruik in beperkten kring bestemd en vonden geen markt in het buitenland; men kan ze nog slechts in Holland zelf goed leeren kennen.